

Oče mu je bil vrtnar, ki je imel vrtnarstvo v Gradišču. Mladost je prebil med svetjem in zelenjem. Tam se je navzel ljubezni do zelenice in cvetoče prirode. In to ljubezen je prenesel na svoj dom, na prijazno hišico, sredi bujnega, vabljivega vrta. Levstikovi ulici. Rano jutraj je delal na vrtu, po končanem dnevnem delu je skal tamkaj razvedrila: sinko in hčerka ob njem, v domu skrbno vladajoča žena. Za Widrovim domom drdra železnica. »Kdaj nam pripelje očeta?« izprašujejo gozni glasovi z vrta.

»Ko bi bil zopet med vami, med svojimi tovariši, med svojimi znanci v svojem razredu«, tako se je glasil refren vsakega njegovega pisma iz zadnjih mesecev.

Danes vemo: Nikoli več ne pride! Zakaj strela je udarila v zdravo, lepo drevo in ga je izruvala s koreninami vred! E. Gangl.

Karlu Widru v slovo.

Na 1. letošnji domači učiteljski konferenci na I. mestni šoli, ki je bila dne 15. septembra, je izpregovoril nadučitelj Jakob Dimnik učitelju in c. kr. praporščaku Karlu Widru v slovo te-le besede:

Slavni učiteljski zbor! Vojna, ki je položila že nešteto nenadomestljivih žrtev na oltar domovine, je prišla po svojo žrtev tudi v naš učiteljski zbor. Dne 6. septembra t. l. je prišla v Ljubljano žalostna vest, da je izidilil svojo blago in plemenito dušo dne 5. septembra ob 5. uri popoldne v Podgorici v Črni gori za cesarja in domovino naš vrli in nepozabni tovariš Karel Wider. Pokopan je bil z vsemi vojaškimi častmi dne 6. septembra ob polsedmih popoldne na vojaškem pokopališču v Podgorici. Tiho-tapska malarija je pretrgala nit dragocene življenja ter položila v prezgodnji grob moža, učitelja in tovariša v pravem pomenu besede. Poleg rodovine njegove, ki je izgubila z njim najskrbnejšega soproga in očeta, ga bo silno težko pogrešala tudi naša šolska mladina, ki ji je bil najvzornejši učitelj in najskrbnejši vzgojitelj. Ni dolgo temu, kar mi je pisal: »Zdrav sem, hvala Bogu, in ničesar mi ne manjka, ali zadovoljen le nisem, zakaj moje misli mi vedno uhajajo k moji rodovini, ki vsi komaj in z največjim hrepenjem čakajo na moj povratek. In kako bi bil srečen, če bi mogel nazaj zopet k svojim ljubim učencem in dragim tovarišem. Ta povratek bo najlepši in naj-srečnejši dan mojega življenja.« — In tega povratka ne bo tostran groba... Previdnost božja je določila, da je moral med drugimi junaki tudi naš vrli tovariš Karel Wider položiti svoje mlado, zaslužno in nadepolno življenje na oltar domovine ter umreti na polju slave in časti. Sled njegovega dela na naši šoli bo ostala neizbrisna, in še pozni rodovi se bodo z veliko hvaležnostjo spominjali vzornega učitelja-junaka Karla Widra. Tudi med stanovskimi tovariši ostane nepozabljiv, in sem prepričan v dno svoje žalostne duše, da govorim iz srca vseh, če mu zakličem v slovo in spomin: Slava junaku Karlu Widru in trajen mu spomin!

Naznanjam še, da sem vdovi izrazil sožalje našega učiteljskega zbora.

JANKO MUHA.

MIHA DOLENC.

RADO SVETE.

ENGELBERT PODGORNİK.

Sv. Gabrijel je ubil tudi to četvorico naših dragih tovarišev: poročniki Janko Muha, Miha Dolenc in Engelbert Podgornik ter nadporočnik Rado Svete so žrtvovali mlado svoje življenje vladarju in domovini! Vsi štirje mladi in zdravi, polni ljubezni do svojcev, do slovenske mladine in do slovenske zemlje so odšli v objetje smrti, ko jih bomo še tako kravato potrebovali doma v bližnji bodočnosti na polju kulturnega dela! Vsi štirje so bili navdušeni slovenski učitelji, naše gore listi, ki so goreli za svoj vzvišeni stan in hrepeneli zopet začeti z vzgojnimi in poučnimi svojim delovanjem tam, kjer so bili primorani prenehati, ko jih je pozval ukaz na brambo domovine! Kdo in kdaj nam poplača te

strašne žrtve našega stanu? Ni nadomestila in ni povračila, zakaj iz žil našega telesa so odtokle najplemenitejše kaplje naše srčne krvi! Trnovski les jim je odprl zadnje počivališče, a nad njihovimi grobovi tuli bojna vihra, srce nam poka od bridkosti... Blag in večni vam bodi spomin, slovenski učitelji-junaki!

CESARJEVO LASTNOROČNO PISMO V ZADEVI OPROSTITVE OD SLUŽBE NA BOJNI ČRTI.

Dolga kruta vojna zahteva od vseh državljanov težke žrtve. Da se rodovine, ki so najhujše prizadete, obvarujejo v bodočnosti nadaljnih budih udarcev, zapovedujem, da naj se zdolaj označene vojaške osebe bojnih čet, v kolikor se ne tiče vojakov po poklicu, uporabljajo, na takih službenih mestih, določenih za sposobne za službo pri armadi na bojišču, ki niso trajno izpostavljena sovražnemu učinku: 1. Edini sin kake rodovine, ki je še ostal, od katere sta že padla dva ali več sinov, ali ki so umrli za ranami, ki so jih pridobili na bojišču, zaradi vojnih naporov ali bolezni, ki so si jo nakopali v vojni službi. 2. Oče šestih ali več nepreskrbljenih otrok, za katere mora skrbeti.

Reichenau, dne 11. septembra 1917.

Karel I.

Da se doseže ta olajšava v smislu Najvišjega povelja, naj se postopa tako-le. Svoji, v slučajih pa, v katerih gre le za mladoletne otroke, občine, naj vložijo kratko prošnjo, ki naj se ji priloži rodbinska poizvedovalna pola, politični oblasti prve stopnje. V prošnji naj se natančno navede pripadlost (četa, nadomestno poveljstvo, zavod itd.) osebe, za katero gre in pri armadi na bojišču tudi številka vojnega poštnega urada. Če ni mogoče doseči rodbinske poizvedovalne pole ali če ne obsega vseh potrebnih podatkov (n. pr. zadnjih smrtnih slučajev, rojstev), naj se priloži druga verjetna dokazila. Politične oblasti naj prouče podatke prošnje, potrdijo njih resničnost in naj pošljejo prošnjo naravnost kolikor mogoče hitro poveljstvu, ki ga prošnja navaja. Vsaki osebi, s katero naj se po navedenih določitih postopa, izstavi odločilna oblast izkaznico.

UPORABA ROJSTNIH LETNIKOV 1867 IN 1868 V ZALEDJU.

Moštvo rojstnih letnikov 1867 in 1868 se sme odslej uporabljati samo v zaledju. Ne sme se niti v zameno niti v nadomestilo pošiljati k armadi na bojno polje. Uporabljati se mora v prvi vrsti za notranjo zamenjavo v zaledju. Zato naj se v prihodnje porablja moštvo letnikov 1867 in 1868, ki pride od armade na bojnem polju, v to, da osvobodi in nadomešča mlajše za fronto in vojno službo sposobnejšem oštvo.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA „RDEČI KRIŽ“ IN DRUGE VOJNO-POMOŽNE SVRHE.

VI. VOJNO POSOJILO.

S posredovanjem tovariša Pavla Plesničarja v Ajdovščini kot zastopnika c. kr. goriškega okrajnega glavarstva nabranih v goriškem okraju za VI. avstr. vojno posojilo, K 167.000; skupaj 167.000 K.

Danes izkazanih . . . 176.000— K

V zadnji štev. izkazanih 179.450— „

Skupaj . . . 346.450— K

SREDNJE ŠOLE

Anton Kržič, c. kr. profesor v p. Ljubljani, 2 K; skupaj 2 K.

Danes izkazanih . . . 2— K

V zadnji štev. izkazanih 66.392-48 „

Skupaj . . . 66.394-48 K

DENARNI USPEH SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Glasom izkazov v „Učit. Tovarišu“:

Za „Rdeči križ“ itd. . . K 282.944-73

III. vojno posojilo . . . „ 278.848-69

IV. vojno posojilo . . . „ 2.761.438—

V. vojno posojilo . . . „ 10.298.807—

VI. vojno posojilo . . . „ 346.450—

Srednje šole . . . „ 66.394-48

Končna vsota . . . K 14.034.882-90

Kako nam režejo kruh.

Veliko razburjenja je povzročil med ljudstvom zakon z dne 27. julija 1917 zdevajoč preživnino rodbin, ki so dale v vojno službo svoje rednike. Krivic, ki se dogajajo posameznim rodbinam iz ljudstva, tukaj ne bom omenjal, ampak omeniti hočem le v kakem razmerju so te preživnine z našimi beraškimi plačili.

Tudi nas učiteljev se je polastila nevolja, a ne mogoče iz zavisti, ampak iz skrbí, kako najpr eživimo sebe in svojece pri sedanjí draginji, ki bo pa postala tem večja, ko bo toliko denarja med ljudem.

Tukaj je kmetica, ki ima do 30 orolov zemlje, 10 glav goveje živine, 20 svinj ter dobi dnevno 12 K podpore, kar znaša letn o 4380 K, a nadučitelj z 20 službenimi leti dobiva letno 2616 K plače, torej skoraj polovico manj.

Navadne dninarice dobe tudi po 12 K na dan, letno tedaj 4380 K, a učitelj, ki je bil vsled bolezni upokojen, a za vojaško službo sposobnega spoznan, 1700 K letne pokojnine. Njegova žena mora shajati s to pokojnino, preživeti sebe in 7 otrok, katerih jeden povrh študira. Kako je t oživiljenje, si lahko predstavljamo. Da si je ona vzela navadnega dninarja za moža, ima danes 4380 K letne podpore, ali dnevno 12 K sedaj pa nima niti 5 kron.

Takih vnebokričeh krivic je še gotovo mnogo. Sedaj pa vprašamo, ali ne živimo vsi v isti državi ter se borimo za isto domovino, istega cesarja? S tem, da ni denarja, nas ne odpravijo več, ker denarja je, kakor razvidno od odmerjenih preživnin dovolj, samo za nas ga ni. Slavne oblasti naj vendar enkrat uvidijo, da tako ne gre dalje, da bi se ravno nam rezal kruh tako skopo! Poslanci, kje ste, pobrigajte se tudi za nas, ki smo vedno zvesto služili svoji domovini!

Nameščenje učiteljstva na Štajerskem.

Koncem preteklega leta se je v več člankih razmotrivalo o razpisu učiteljskih mest med vojno. Mnenja so se križala, a o tem nam danes ni treba več razpravljati, ker razpis mest je gotova stvar, samo ne vemo še, kako deželni šolski svet namerava zadevo rešiti in zelo se bojimo, da bo zopet protekcija igrala glavno vlogo.

V 1. šte. »Tovariša« so bile navedene res lepe naredbe, po katerih bi se naj okraj. šol. sveti ravnali pri sestavi terna-predlogov, le žal, da praksa kaže, da so vse te odredbe ostale na papirju. Nša organizacija, ki nam je že toliko priborila, mora tudi tukaj poseči vmes, kajti zadeva se niti zdi velikega pomena ne le za učiteljstvo, ampak tudi za šolstvo. S krivičnim postopanjem odzame se veselo do dela tudi najidealnejšemu učitelju ter se s tem ne oškoduje samo njega, ampak napredek šolstva sploh.

Protekciji naj je enkrat konec ter se ozira pri podelitvi mest zgolj na starost, sposobnost in v tem oziru enakih pogojih tudi na dosedanja službena mesta. Ta ztdnja zahteva se bo zdela mogoče komu na prvi hip krivična, a uvidel bo upravičenost iz naslednjega.

En tovariš je mogoče imel srečo, ter dobil koj prav lepo mesto, postal na tem definitivni ter dobil nazadnje še voditeljsko mesto. Njegov tovariš je imel smolo, bil mogoče po kakem štipendiju zavezan prevzeti mesto v kake mzakotnem kraju, iz katerega vkljub vsemu prizadevanju ni več mogel proč.

Naši okrajni šolski sveti kaj radi nameščajo učitelja stalno tam, kjer je že nektj let začasno služboval. Tako se dogaja, da nekaterniki na dobrih mestih čakajo po več let stalnega nameščenja, dočim so drugi, da nimajo še večje zgube, primorani se dati namestiti na slabših mestih, posebno še, ako nimajo protekcije. Okrajni šolski sveti rečejo, da že toliko let čaka na to mesto, naj ga ima, seveda se drugi lahko potem ubija celo svoje službovanje na zakonitih eno- in dvorazrednicah. Moje mnenje je, da bi sicer enakovredni prosilci, ki so do sedaj službovali na mestih s slabimi razmerami, morali imeti prednost pred onim, ki niso nikdar uživali dobrot tam daleč v zakonitih krajih na deželi.

Tudi pri deželnem šolskem svetu imajo v tem oziru večših čudne nazore. Vem za slučaj, da je deželni šolski svet dvomil, ali bi bil zmožen nadučitelj, ki je do sedaj vodil nižje organizovano šolo v hribih ter dobil 10 pohvalnic za uspešno delovanje, voditi večrazredno šolo v trgu.

Takim pomislekom, posebno pa še krivicam, ki jih povzročajo okrajni šolski sveti, mora biti konec, ker samo z lepimi besedami in papirnimi pohvalami se tudi najbolj idealen učitelj ne more zadovoljiti.

Z načinom, kako naj postopa deželni šolski svet pri krivično sestavljenih ternapredlogih, ki ga je navedel člankar v 1. šte. »Učit. Tovariša, se strinjam tudi

jaz. Krivice pa, ki so se dogodile, se dogajajo in se bodo najbrž tu v prihodnje dogajale, je treba javno pibiti ter o njih obvestiti tudi vodstvo Zveze, da lahko stori korake v odpmoč. Ako hočemo kaj doseči, moramo z dejstvi na dan; ponižno godrnjanje ze pečjo ne pomaga nič!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

IZ ZAVEZE AVSTR. JUGOSLOVANSKEGA UČITELJSTVA.

NAZNANILO.

Po soglasnem sklepu upravnega odbora Zaveze avstr. jugoslovanskega učiteljstva na seji dne 10. septembra 1917 se skliče Zavezina delegacija na zborovanje na 27. dan decembra 1917 v Ljubljno.

Zavezina društva pa tudi posamezni člani se vabijo, da prijavijo čimprej za to delegacijsko sejo aktualna predavanja, predloge in nasvete zadnji čas do 25. novembra t. l., da jih objavimo v oni št. »Učit. Tovariša«, ki izide dne 30. novembra 1917. S tem gotovo vstrežemo vsem delegatom in delegatinjam, da temeljito prouče predloge in nasvete; olajšamo pa tudi razpravo o njih.

Ker Zavezino učiteljstvo še nima v rokah novih pravil, se nam vidi umestno, da navedemo one določbe novih Zavezinih pravil, ki se tičejo volitve delegatov, delegacijske seje vobče in nje delokroga.

V smislu § 7. točka e) novih Zavezinih pravil odpošlje vsak Zvezin član na Zavezino delegacijsko zborovanje vse predsednike, oziroma od teh določene namestnike vsem posameznim deželnim organizacijam — zvebam včlanjenih društev. Vrhutega izvoli vsako teh društev do 50 članov po 1 delegata, s 50 do 100 članov po dva delegata, 100 do 150 članov po tri delegate itd. Vsakemu delegatu se izvoli namestnik. Vsak delegat je dolžan udeležiti se delegacijskega zborovanja. Mandati delegatov veljajo do izvolitve novih delegatov. Na delegacijskih sejah imajo pravico svetovanja, glasovanja in predlaganja samo delegatje.

Zavezina delegacija je zbor upravnega odbora, delegatov in članov odsekov ter je sklepčen ob vsakem številu. Delegacija je v vsakem oziru najvišja instanca v Zavezi organizovanega učiteljstva. Delegatom plača potne stroške in dnevščino dotično učiteljstvo društvo, ki jih izvoli. Na dnevnem redu delegacije so predmeti, ki jih na predlog Zavezinih društev ali posameznih članov določi upravni odbor.

Zaveze ima sedaj te-le člane: 1. Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani. 2. Zvezo slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem. 3. Slovensko učiteljsko društvo za Istro. 4. Učiteljsko društvo za Trst in okolico. 5. Goriško učiteljsko društvo. 6. Sežansko učiteljsko društvo. 7. Tolminsko učiteljsko društvo.

Večina okrajnih učiteljskih društev je bila že izvolila svoje delegate za XXVI. glavno skupščino, ki bi se bila morala vršiti v dneh 6. do 8. septembra 1914 v Pulju. Ker so po Zavezinih pravilih mandati delegatov veljavni do izvolitve novih delegatov, imajo v l. 1914 izvršene volitve polno moč tudi za delegacijsko zborovanje letos o božiču, in dotična društva naj izvrše samo ev. dopolnilne volitve; učiteljska društva pa, ki v l. 1914 še niso bila izvolila delegatov, naj to volitev izvrše sedaj. Da ne bo kake zmešnjave, objavimo v prihodnji številki »Učit. Tov.« imena delegatov, ki so bili izvoljeni l. 1914.

Poverniki Slovenske Šolske Matice na Štajerskem. 1. Šolski okraj Brežice: Knapič Janko, nadučitelj na Vidmu. 2. Šolski okraj Celje: a) mesto: Fr. Kranjc, učitelj v Celju; b) okolica: Brinar Fran, nadučitelj v Gotovljah. 3. Šolski okraj Gornja Radgona: Kocmut Marija, učiteljica pri Sv. Jurju ob Ščavnici. 4. Šolski okraj Gornji Grad: Kocbek Fran, nadučitelj v Gornjem Gradu. 5. Šolski okraj Gradeč: Hauptmann Fran, c. kr. profesor v p. v Gradeu. 6. Šolski okraj Konjice: Fran Golež, nadučitelj, Sv. Kunigunda. 7. Šolski okraj Kozje: Noric Emerih, nadučitelj v Št. Petru pod Sv. Gorami. 8. Šolski okraj Laško: a) desni Savinski breg: Gnuš Anton, nadučitelj v Dolu pri Hrastniku; b) levi Savinski breg Ivan Četina, nadučitelj na Laškem. 9. Šolski okraj So. Lenart: Henrijeta Berlic, učiteljica pri Sv. Trojici v Slov. goricah. 10. Šolski okraj Ljutomer: Zacherl Fran, učitelj v Ljutomeru. 11. Šolski okraj Marenberg: Hren Ana, učiteljica na Muti. 12. Šolski okraj Maribor: Pirc Matija, c. kr. profesor v Mariboru. 13. Šolski okraj Mariborska okolica: a) desni Dravski breg: Lashbacher